

Dnevnik: Streho popravljamo, ko sije sonce

Intervju dr. Žiga Turk, minister za razvoj

sobota, 12.05.2007

Tekst: Primož Cirman

Če bi Žiga Turk predaval o nevarnostih globalnega segrevanja, bi bil najboljši slovenski približek Ala Gora. Medtem ko so nekdanjega ameriškega podpredsednika nekoč oklicali za "izumitelja interneta", bo Turka zgodovina pomnila vsaj kot prvega slovenskega ministra blogerja.

Če bi zlata ribica prišla k ministru za razvoj in bi mu izpolnila tri želje, bi to bile: prvič, da bi imeli Slovenci več otrok. Drugič; da bi sodišča delala hitreje. In tretjič; da bi levica in sindikati presegli razredni boj.

Za karkoli več bo moral postati politik - v "slovenskem" pomenu besede. Z neskončnim repertoarjem besednih figur izdaja, da je raje prijazni svetovalec kot trmasti lobist, kaj šele socialni inženir. "Mislim pa, da sem vseeno nekaj več kot samo izvrševalec projektov." Kljub temu na stranišču službe za razvoj za zdaj ni sledu o krtački za 30 evrov, ki jo je prinesel na predstavitev pred poslance.

Dovolite mi, da začnem s provokativnim vprašanjem: kako je sedeti na stolčku, na katerem nihče od vaših predhodnikov ni zdržal prav dolgo?

(premisli) Teh predhodnikov ni bilo toliko, pravzaprav je bil minister le Jože P. Damijan. Dobro se počutim, v primerjavi z akademskim sektorjem je zanimiva izkušnja.

Kaj trenutno sploh počne služba za razvoj? Zdi se, da se je iz koordinatorke strukturnih reform spremenila le v nadzornika nekaterih infrastrukturnih projektov?

Smo v drugi fazi slovenskega programa reform. V prvi fazi so se reformski dokumenti pisali, zdaj pa jih izvajamo, kontroliramo, kaj se z njimi dogaja, pomagamo pri vodenju in opozarjamo na morebitne napake. Vsak zakon ali uredbo ocenimo skozi razvojno perspektivo. V povezavi s predsedovanjem pa prihajajo naloge, ki so povezane z oceno dosedanjega triletnega cikla lizbonske strategije in začrtanjem smernic te strategije v novem triletnem obdobju do leta 2010. Tu bomo lahko tudi kakšno dobro slovensko idejo ali prakso vgradili v evropske programske dokumente.

Dejali ste, da smo v drugi fazi reform. Kaj je bil največji dosežek prve faze?

Da smo dobili razmeroma kompletan nabor idej in predlogov, kako Slovenijo spraviti na tir hitrejšega gospodarskega, družbenega in s tem povezanega socialnega razvoja. Izvedli smo razvojno usmerjeno davčno reformo. Velike teme so dejansko za nami, verjetno nekih velikih zgodb, o katerih bi se bilo treba zmeniti, pred nami ni. Vsi skupaj si moramo prizadevati za to, da kar najbolj izkoristimo gospodarsko okolje in tudi energijo, ki je v Slovencih po osamosvojitvi nastala, in jo usmerimo v to, da bi vsi boljše živeli. Pri tem bi se morali odpovedati nekaterim zablodam iz preteklosti in priznati, da je motor, ki poganja stvari naprej, možnost svobodnega gospodarjenja. Ne vem, ali smo si vsi že priznali, da je svobodna gospodarska pobuda tista, ki ima pri tem zelo, zelo pomembno vlogo. Tukaj mislim deloma na sindikate, deloma na opozicijske stranke, tudi SD, ki je udeležena v partnerstvu za razvoj.

Toda kako boste zagotovili svobodno gospodarsko pobudo z umetnim otokom, velikim zabaviščnim centrom, daljnovodi in drugimi zgolj infrastrukturnimi projekti?

Res je, da so konkretni projekti pretežno infrastrukturne narave. Mi govorimo pravzaprav o treh ključnih reformskih dokumentih: prvi je strategija razvoja Slovenije, drugi tak dokument (izpod kupa papirjev povleče debelo brošuro) ... je tale okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje. Tretji dokument pa je resolucija o nacionalnih razvojnih projektih od 2007 do 2023.

Je torej okvir reform, ki ga je vlada potrdila konec leta 2005, še aktualna zadeva?

Da. Poskušamo slediti, koliko je narejenega in koliko ni. Je pravzaprav ambiciozno zastavljen okvir in napredek je kar dober. Hkrati se 35 delovnih skupin ukvarja s projekti iz resolucije. V teh dneh zbiramo njihova poročila, ki jih bomo 15. maja predstavili v parlamentu.

Gre pri teh skupinah za podvajanje birokracije? Navsezadnje se z njimi ukvarjajo že resorna ministrstva.

Vsak tak projekt domuje na nekem ministrstvu, hkrati pa vključuje strokovnjake iz drugih resorjev. Ne gre za podvajanje, tudi papirologije je zanemarljivo malo.

Jože P. Damijan je želel ministrovati s položaja podpredsednika vlade z veliko politične moči. Vi ste nastopili ravno obratno, sebe celo ne označujete kot politika.

Eno je funkcija v vladi, drugo pa je, ali čutiš, da si ali politik ali strokovnjak. Trenutno imamo skupni cilj, da bi te reforme uspele, ker so dejansko dobre za vse Slovence, bogate in revne. Vsem bo šlo bolje, še majčkeno boljše pa tistim, ki so ustvarjalni, kreativni, podjetni in ki imajo znanje ter pogum. V zvezi s tem nadministrstvom pa je seveda vprašanje, ali je učinkovitejše komandiranje od zgoraj navzdol ali svetovanje in pomoč iz ozadja. Če nekomu komandiraš, se bo ta vkopal na svojih stališčih in te ne bo razumel kot dobronamernega sogovornika. Tak pristop lahko naredi več škode kot koristi. Jaz pa računam, da imam v vladi kar močno pozicijo, in ne bi mogel reči, da imam premalo pooblastil.

Ali pri tem ne podcenjujete parcialnih interesov uradniških in drugih lobijev na ministrstvih?

Teh interesov ne reši ministrstvo, ampak jih je mogoče presekati takrat, ko se za vsako stvar posebej vprašamo, ali je res nujno, da jo dela država. Ker država ni najboljši gospodar, je vedno koristno sodelovanje zasebnega kapitala. Če nekdo dela s svojim denarjem, je bistveno bolj skrben, kot če dela s tujim.

Pred časom ste izjavili, da so reforme potrebne prevetritve. Kaj ste imeli v mislih?

Ne vidim potrebe, da bi za vsako ceno vztrajali pri nekih točkah, čeprav vam ta hip ne morem naštetih stvari, za katere bi rekel, da so mimo. Lahko je za kakšno stvar družbeno okolje še nedovzetno, morda se izkaže, da je kakšen projekt resolucijski račun brez krčmarja, torej brez zemlje, dovoljenj in investitorja. Treba se je odzivati na to, kar se v okolju dogaja, sprejemati in poslušati tisto, kar nam okolica skuša povedati.

Za katere projekte po vašem mnenju v okolju še ni posluha?

Nekateri nimajo posluha za jedrsko energijo, drugi za igralnice, tretji za prožno varnost kot obliko zaposlovanja, četrti za vetrnice, kdo spet za otoke ali pa dvomi o nordijskih centrih na nizki nadmorski višini, potrebnost železnic, potrebo po novih knjižničnih zidovih v času interneta, sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem... Tako rekoč za vsak projekt bi našli zagovornike pa tudi nasprotnike.

Prejšnja opazka o nedovzetnosti družbenega okolja že izdaja politika.

V Sloveniji ima ta beseda slabšalni prizvok in zato sem imel že na ustih odgovor, da nisem politik. Mogoče tudi s tem, ko govorim, da nisem politik, vzdržujem slabšalni prizvok te besede, ki pa me v načelu moti. Vendar sem. Ukvarjam se z javnimi zadevami, kar politika po definiciji je. In če javni interes postavljam pred osebnega, potem me tega ne sme biti sram. Obnašati se kot politik pa pogosto pomeni, da paziš, kaj delaš in govoriš, da jasnost besede žrtvuješ za to, da javnosti in medijem ne daješ prilike, da bi povedano lahko škodoželjno razumeli. Da se moram tega še navaditi, priča na primer odmev na moje komentarje o življenjskem standardu v Sloveniji, v katerih so nekateri skušali najti neko popolnoma drugo sporočilo.

V primerjavi z gospodom Damijanom vi menite, da Sloveniji že zdaj ne gre slabo?

Za nami sta leto, dve izvajanja strategije razvoja Slovenije. Kažejo se rezultati. Dejansko je kup kazalcev, ki so zelo pozitivni, imamo pa nekatere probleme. Pametno je, da takrat, ko nam gre dobro, te probleme rešimo, da se z njimi spopademo. Če slikovito povem: streho greš popravljat takrat, ko je sonce, in ne takrat, ko že dežuje in ti teče noter. Če smo v gospodarski razvoj kar dobro vpregli tisto, kar se je razvilo na pogorišču jugoslovanskega gospodarstva, pa še nismo prišli do nekih globokih strukturnih reform v smeri gospodarstva znanja, visoke dodane vrednosti in visokotehnološkega izvoza.

Se to da narediti "centralnoplansko" z vrha politične oblasti? Več primerov iz tujine in tudi pri nas dokazuje, da najbolj inovativna podjetja nastajajo sama od sebe.

Se zelo strinjam. Nosilci razvoja so ljudje, ki imajo znanje in hkrati še podjetniško žilico. Tem ustvarjalnim in podjetnim je treba mehko postlati, to pa lahko naredi država. Nokia ni bila državni finski projekt, ampak je zrasla v okoliščinah, ki so omogočile, da se je iz izdelovalca papirja in škornjev razvila v visokotehnološko podjetje. Država ne bo nikoli več rekla, češ, "tule bomo imeli pa to firmo, ki se bo ukvarjala s to in to tehnologijo".

Toda strategija razvoja Slovenije konkretno določa prednostne razvojne panoge: bio- in nanotehnologija, informacijska tehnologija, novi materiali itd.

Ja, to so široke smeri, ki jih je za prednostne spoznala tudi Evropa. Projekti so nabor infrastrukturnih nalog, ki jih Slovenija mora narediti in ki jih postavljamo tudi v službo gospodarskega razvoja. Vsaka tovrstna investicija pa ponuja tudi priložnost za tehnološki razvoj. Danes dopoldne sem bil na otvoritvi konference podjetja, ki dela programsko opremo za gradnjo cest in druge civilne infrastrukture na svetovni ravni.

Ampak oni so lahko dobri zato, ker so imeli v Sloveniji trg in so lahko na državnem avtocestnem programu pokrili stroške. In več takih podjetij bi moralo postati pravilo.

Se tu ne spogledujete z Rooseveltovim New Dealom in o razvoju govorite prek nekakšnega keynesovskega ponujanja javnih del?

Ne. Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023 ne kaže primerjati z New Dealom. Pri prvem je šlo za premagovanje gospodarske krize, pri naših projektih gre za vzpostavitev nujne infrastrukture in gospodarskega okolja, ki pa dajejo tudi priložnost, če jih bomo pametno vodili, za tehnološki preskok. Na primer inteligentni transportni sistemi, ekonomija vodika, vetrnice, širokopasovna omrežja... Če se vrnem k prejšnjemu vprašanju. Tudi lizbonska strategija posebej omenja nekatera področja, ki naj jih države spodbujajo, pa to ne pomeni, da se mora vsa Evropa ukvarjati z informacijskimi tehnologijami, čeprav so te skorajda edina stvar, ki je nekoliko bolj porinjena v ospredje. Take teme pa so predmet okvirnih raziskovalnih programov, za katere na podlagi natančnega premisleka strokovnjakov in velikega sodelovanja industrije Evropa reče, da bo davkoplačevalski denar namenila za take in take konkretne vsebine. Ta vzorec v naši raziskovalni politiki nekoliko manjka, saj država v glavnem nima postavljenih ciljev o tem, kaj bomo raziskovali.

Ali je mogoče v času globalizacije in nenehnega spreminjanja svetovnih ekonomskih tokov na daljši rok ciljno določati, v katere panoge se bomo usmerjali?

To pokažejo na koncu trg in investitorji, ki bodo kupili delnice podjetja, če bodo vanj verjeli. Tej vlogi trga in svobodne izbire podjetnikov moramo dati polno veljavo. Moramo si priznati, da imamo tržno gospodarstvo in socialno državo, ne pa obratno.

Sliši se ironično; nekdanji nadzornik Telekoma poudarja vlogo svobodnega trga...

... nadzornik Telekoma mora skrbeti za to, da gre podjetju in njegovim lastnikom dobro. Minister za razvoj pa skrbi za razvoj države. To nista nujno dve isti stvari, čeprav moramo vedeti, da močni telekomi ponavadi poskrbijo za kakovostno informacijsko infrastrukturo.

Zakaj niste skupaj z ministrom za gospodarstvo Vizjakom pred tednom dni v Gradcu obiskali predstavnikov avstrijske podružnice multinacionalke Magna International, ki želi v Sloveniji odpreti tovarno za izdelovanje avtomobilskih delov?

Vabil za tovrstne obiske je veliko. S konzorcijem sta v stiku minister Vizjak in moja državna sekretarka Lautarjeva. S projektom me je osebno seznanil tudi eden izmed članov strateškega sveta za ekonomski razvoj.

Zakaj je šla pred tem na podoben sestanek v Slovensko Bistrico vaša državna sekretarka in ne vi osebno?

Ker sem imel druge obveznosti. Nobenega posebnega pomena ne kaže iskati v tem. Z državno sekretarko si delo deliva.

Se vam ne zdi, da bi kot minister z osebno navzočnostjo Slovenijo prikazali kot državo, ki je odprta za tuje "greenfield" naložbe?

Seveda bi, ampak bolj kot to investitorja zanima, ali bo lahko dobil delavce, kupil zemljo, dobil gradbena dovoljenja, in tukaj ministrova beseda pri konkretnih primerih ne more kaj dosti spremeniti. Pristojni resor, ki je v teh dneh objavil tudi razpis za spodbujanje tujih investicij, je ključen pri ustreznih predstavitvah.

Kakšno pa je vaše stališče do projekta megazabavišnega centra na Goriškem, ki ga pripravljata Hit in ameriški Harrah's? Ste o njem že kaj govorili z gospodom Bajukom?

Ta investicija je bistveno več kot igralnica; to je hkrati kongresni in zabavišni center z dvoranami in bazeni. Lahko bomo samo veseli, če nam bo tako investicijo uspelo pripeljati v Slovenijo.

Kje v pogovorih med državo, Hitom in Američani se zatika?

V tem projektu osebno nisem udeležen in tudi ne vem, da bi se kje zatikalo.

Ker gre za projekt iz razvojne resolucije, nad katero bedi vaš resor, sklepam, da se z gospodom Bajukom pogovarjate o projektu.

Govoril bi z njim, če bi imel informacije, da se zatika.

Pa se vam ne zdi nenavadno, da se zadeva že leto dni ne premakne z iste točke?

Prepričan sem, da pogovori potekajo. Gre za veliko investicijo profesionalnih vlagateljev iz Amerike. Ti pogovori prav gotovo ne sodijo pred TV-kamere.

Kako sploh v Slovenijo privabiti tuje neposredne investicije z visoko dodano tehnološko vrednostjo?

Tuji vlagatelj pride, če najde ugodne pogoje in delovno silo. Bojim se, da bi imel pri nas že težave z visokotehnološko delovno silo. Res pa je, da niso izkoriščene vse možnosti, ki jih lokalne podružnice takih podjetij omogočajo. Imamo pač nekaj težav v gospodarski infrastrukturi.

Katere? Če nimamo dovolj inženirjev, jih lahko še vedno nekaj uvozimo iz Slovaške. Glavno, da pri nas stoji tovarna.

Če bi zlata ribica prišla k ministru za razvoj in bi mu izpolnila tri želje, bi to bile: prvič, da bi imeli Slovenci več otrok. Drugič; da bi sodišča delala hitreje. In tretjič; da bi levica in sindikati presegli razredni boj oziroma negativno razumevanje svobodnega podjetništva. To so stvari, ki jih je morda nekoliko težje premakniti, zato zlata ribica. Veliko drugih stvari pa lahko naredimo z različnimi ukrepi. Vedno, ko pride kakšen tujec, se najde kje kakšno domače podjetje, ki se ustraši prihoda konkurence in mobilizira neki nacionalni interes. Potem je tu še počasnost postopkov pri zemljiščih ter za nove investicije v obrtne in industrijske cone. Tukaj je nekaj kriva država, nekaj sodišča, nekaj pa tudi lokalne skupnosti. Predolgo traja tudi registracija podjetja, nimamo tveganega kapitala v pravem pomenu besede. Ljudje, ki imajo denar, ga raje vlagajo v lastninsko konsolidacijo podjetij kot v neka visokotehnološka podjetja. In še kaj bi se našlo.

Če gremo po vrsti. Ali ni najenostavneje lotiti se sindikatov z vzpostavljanjem razmer in privabljanjem čim več visokotehnoloških podjetij? Zaposleni v njih običajno niso v sindikatu.

V mislih sem imel celotno klimo v državi; da si dejansko natočimo čistega vina in se odločimo za svobodno tržno gospodarstvo, s katerim so se sprijaznili na zahodu in ki ga bo verjetno polneje sprejela tudi Francija. Namesto da govorimo o izkoriščanju človeka po človeku, bi morali poskrbeti, da sta delavec in intelektuallec zadovoljna, ker imata delo, ki ga dobro opravljata in je dobro plačano. Ne bi pa se rad spet vpletal v zgodbe v zvezi s sindikati in delovno zakonodajo. Ministrica za delo opravlja zelo težko delo in zaslužila bi si več podpore tudi s strani partnerstva za razvoj.

Merite na domnevno politično povezavo med SD in sindikati?

SD ima možnost odkrito reči, da je za svobodno tržno gospodarstvo, ne pa da v boj pošilja sindikate. Mimogrede, zadnjič je bila objavljena neka študija Svetovne banke,

kjer je Slovenija po konkurenčnosti trga dela na 146. mestu na svetu. Prožna varnost se ne izključuje s socialo. Vsem nam gre za to, da bi ustvarili razmere, da bi vsi ljudje živeli bolje. Prepričan sem, da vlada na ta problem le gleda nekoliko širše, sindikate pa zanimajo le člani, ki želijo za vedno ostati na nekem delovnem mestu. Absolutno si želimo izboljšati razmere za revne in nepriviligirane, ampak zavedati se moramo, da se denar najprej zasluži, šele nato se ga lahko razdeli.

Ali ni ravno naloga sindikatov, da skrbijo za interese svojih članov, ki so v precejšnji meri tudi starejši, slabše izobraženi delavci v industriji?

Problema ne bomo rešili tako, da bomo zaradi tega vse mlade zaposlovali za določen čas. Potrebujemo sistem, v katerem bo zaposlitev za nedoločen čas pravilo in kjer se bo vsak zavedal, da ne bo v isti službi delal do upokojitve. Ob tem se bo izobraževal in se konec koncev oziral tudi za kakšno službo, kjer bo lahko pričakoval boljšo plačo. Mislim, da je bolje priznati, da je neko delovno mesto neproduktivno, kot pa na to isto delovno mesto nekoga z dekretom privezati z debelejšo ali tanjšo vrstico.

Umar ugotavlja, da je bilo lani 60 odstotkov več registriranih brezposelnih med visoko in višje izobraženimi mladimi kot leta 2001. So mladi zaradi neprožne delovne zakonodaje odrinjeni s trga dela?

Dejstvo je, da se med nekaterimi poklici nezaposlenost visoko izobraženih povečuje. To so komercialisti, ekonomisti, pravniki in podobno, medtem ko je velika potreba po inženirjih, računalnikarjih, strojnikih, gradbenikih in podobnih. Pri zaposlovanju mladih je problem še damping študentskih servisov. Delodajalci raje najamejo človeka prek napotnice kot njegovega sošolca, ki je že diplomiral.

Zakaj kot minister za razvoj ne sodelujete v socialnih pogajanjih o trgu dela in zakonu o delovnih razmerjih?

Ker to pokriva ministrstvo za delo in ker se mi že tako zdi, da se s tem zadnje čase veliko preveč ukvarjam. Pomembneje je ustvariti pogoje prostega trga, svobode izbire, kjer lahko znanje pride v ospredje.

Vam je premier Janša morebiti odsvetoval ali celo prepovedal vključevanje v pogajanja?

Ne, saj se sliši naše mnenje. Naši strokovnjaki v pogajanjih sodelujejo in me redno obveščajo.

Se strinjate z vsem, kar je o trgu dela napisano v reformnem okviru?

Tam je mnogo pravih idej, toda dobra ideja mora biti tudi družbeno sprejemljiva. Zato se mi zdi pomembno to družbeno sprejemljivost utrjevati v pogovorih, intervjujih in na okroglih mizah.

Se tudi vam zdijo spremembe zakona o delovnih razmerjih, ki jih predlaga ministrica Cotmanova, nezadostne?

(premisli) Mislim, da se ministrica Cotmanova zelo dobro zaveda, kje so meje možnega, in jih tudi stalno premika naprej. Prepričan sem, da bomo dobili razmeroma dober zakon, v katerega bo vgrajeno tudi veliko idej o bolj prožnem trgu dela.

Mislite na projektno delo (delo za določen čas za največ pet let)?

Da, in na tako imenovane male zaposlitve. Imamo dve skrajnosti: na eni strani neprožne zaposlitve za nedoločen čas, na drugi strani pa popolnoma prožno študentsko delo, kjer lahko kadarkoli najameš nekoga na trgu in ga plačaš, kolikor se ti zdi. Imate mlade, ki so stari 35 let in ki trdo delajo že 15 let, nimajo pa niti dneva delovne dobe, prav tako ne plačujejo svoje socialne, pokojninske in zdravstvene varnosti. To pa je verjetno krivično do teh, ki so v rednih službah in vse to plačujejo.

Ali nista ti dve skrajnosti dokaz, da je naša razmeroma visoka gospodarska rast bolj konjunkturne narave in da nam ne bo prinesla tako imenovanega visokotehnološkega preboja?

Ne. Naš tehnološki razvoj posrka vse ljudi, ki jih izobrazimo na tem področju, pri njegovem spodbujanju pa imamo še precej rezerve pri izrabi znanja za podjetne namene. Tisti podatek o 60 odstotkih zveni alarmantno, toda v absolutnem smislu gre za razmeroma majhno številko.

Lani je imelo v povprečju 7564 registriranih brezposelnih sedmo ali šesto stopnjo izobrazbe.

Dobro. Toda v tabeli brezposelnih oseb, ki sem jo objavil na blogu, so tudi medicinske sestre, čeprav pravijo, kako jih je težko najti.

Zakaj se mladi ne odločajo za študij tehničnih ved?

Po mojem zato, ker je študij težji. Tehnični poklici so, ne vem zakaj, manj ugledni.

Današnja mladina je menda zelo pragmatična. Najstniki verjetno že v srednji šoli vedo, kje so dobro plačane službe. Zakaj kljub temu drvijjo na ekonomske in družboslovne fakultete?

Če sem spet malo ciničen, mogoče računajo na socialno gospodarstvo.

Menite, da je to računica današnjih šestnajstletnikov, ki so na internetu od šestega leta starosti?

Kot učitelj na fakulteti bi rekel, da so dobri med študenti, ki prihajajo k nam, vedno boljši, povprečni ali slabi študentje pa so vedno slabši. Skratka, manj trdo se v povprečju dela v osnovni in srednji šoli, zato mladi ne dobijo podlage v matematiki, fiziki in naravoslovju, ki jo tehnični poklic vendarle zahteva. Podpiram zoževanje števila vpisnih mest na področjih, kjer pričakujemo, da bo dela manj, in večanja njihovega števila na tehniki, kar pa še ne pomeni, da se bodo tja začeli vpisovati boljši študentje.

Se bo raven znanja študentov slabšala z nadaljnjim drobljenjem univerzitetnega sistema na več zasebnih manjših univerz?

Univerza mora dosegati neko kritično maso in ponujati študentom možnost izobraževanja iz širokega spektra znanj. Bistvo tehnike je v njenem vplivu na družbo, in obratno tudi velja. Najti bi morali sistem, da bi tisto avtonomijo, ki jo rektorati univerz zahtevajo za univerzo, lahko delegirali tudi fakulteti in da bi jo te delegirale posameznim učiteljem. V tem primeru do drobljenja obstoječih univerz gotovo ne bi prišlo. V zvezi s konkurenčnostjo visokošolskega prostora je lepo, če imamo konkurenčnost med posameznimi univerzami, ampak veliko se da narediti tudi z večjo konkurenčnostjo znotraj univerze. Zaradi monopola nad delovnimi mesti na univerzi kroži med univerzami in drugimi ustanovami premalo ljudi, torej tudi premalo znanja.

Koliko univerz bi še prenesla Slovenija?

Če mene vprašate, največ tri, ker beseda univerza ne pomeni samo skupnosti učiteljev in študentov, ampak tudi univerzo z neko potrebno univerzalno širino, ki jo dajejo študenti in profesorji različnih ved. Strinjam pa se, da se visoke strokovne šole približajo tudi regijam. Prav gotovo je država lahko samo zadovoljna, če se pojavljajo zasebne visokošolske organizacije, ker je to nič ne stane. Nima pa smisla razdrobiti univerz in določiti, da se bodo vsi farmacevti izobraževali v, denimo, Novem mestu.

Bi uvedli šolnine?

Da, s tem da to študenta ne bi čisto nič stalo; bodisi prek vavčerskega sistema bodisi prek vračila denarja z obrestmi in majhno nagrado po koncu študija. Če bi študent študij plačal, bi se na fakulteti pojavil kot kupec, ki je kralj. Zahteval bi boljša

predavanja, laboratorije in bolj smiselne izpite. S tem bi rešili tudi veliko dilem o avtonomiji univerze in o tem, koliko mora država sodelovati pri njenem upravljanju. Stranke, ki so plačale za študij, bi kontrolirale, kaj se z njihovim denarjem dogaja.

Če sem vas prav razumel, bi študentje šolnino začasno hranili pri banki. Kako bi to izboljšalo univerze, če te dejansko ne bi dobile dodatnega vira financiranja?

Ne, ne. Študent bi si pri banki le sposodil denar, plačal študij, in ko bi ga dokončal, bi mu država vse stroške povrnila in izplačala še solidno nagrado. Iz izkušenj z izrednimi študenti vem, da so tisti, ki si sami plačajo študij, bistveno bolj resni od povprečja tistih, ki jim ga je plačala država.

Je govoriti o nagradi po koncu študija z javnofinančnega vidika realno?

Stroški študija študentov, ki ne bi končali študija, ne bi prišli na državni proračun. Tako pa imamo polne prve letnike "študentov", ki so prišli malo poskušat študirat ali pa celo le izkoristit ugodnosti študentskega življenja. Da, mislim, da bi ostalo dovolj denarja za nagrade, štipendije in še financiranje kakšnega podiplomskega študija. Ker o tem ni politično všečno govoriti, lahko vidite, da se čisto stoodstotno politike očitno še nisem navadil. In študenti to rešitev zavračajo, kar tudi jemljem na znanje.

Prej ste govorili o otrocih. Mislite, da bi Slovence motil prihod večjega števila imigrantov, ki bi v prihodnosti zapolnjevali vedno večjo demografsko luknjo?

Brez dvoma je eden od načinov reševanja problemov rodnosti tudi ta, da pritegnemo sposobne, pridne, ustvarjalne, izobražene mlade iz okoliških držav. S tem bi nekaj tega primanjkljaja lahko pokrili. S štipendijami, priznavanjem diplom in poenostavitvami delovnih dovoljenj kaže spodbujati priseljevanje sposobnih in izobraženih mladih iz držav, ki so nam kulturno blizu. To sta verjetno vzhodna in jugovzhodna Evropa, ker bomo za izobražence iz zahodnih držav težko kdaj zanimivi.

Bi bila slovenska družba dovzetna za nov val priseljencev?

Že danes imamo cel kup poklicev, za katere ne najdemo več dovolj Slovencev. Recimo v gradbeništvu, gozdarstvu in kmetijstvu. Smo že tradicionalni cilj ljudi iz bivše Jugoslavije, ki so pri nas poizkušali in našli svojo srečo. Ta proces se lahko nadaljuje, najpametneje pa bi bilo pobrati smetano iz teh dežel. Talenti, toleranca in tehnologija so ključni za naš nadaljnji razvoj in blaginjo.

Osebna izkaznica dr. Žige Turka

Minister brez listnice za razvoj

Letnik 1962

Univerzitetni diplomirani inženir gradbeništva, magister računalništva, doktor tehniških znanosti

Redni profesor na Univerzi v Ljubljani

Član Znanstvenega sveta Agencije za razvojno in raziskovalno dejavnost in podpredsednik Strateškega sveta za kulturo, izobraževanje in znanost pri predsedniku vlade

Soustanovitelj revij ITcon in Moj Mikro

Zanimata ga gradbena informatika in računalniško podprto načrtovanje in planiranje